

CUVÂNT-ÎNAINTE

Alături de o gramatică mai simplă, care expune în linii mari funcționarea unei limbi, este loc și pentru cărți auxiliare, în mod esențial **practice**, consacrate anumitor particularități ce pot fi cauzele unor greșeli, stângăcii, ezitări. Sunt examinate aici mai ales problemele de **sintaxă** (acorduri, construcții, alegerea modurilor și a timpurilor etc.), de **semantică** și de **stil** (sensuri și valori ale diferitelor mijloace de expresie, căutarea altor resurse lingvistice).

Fiecare dintre noi, din stimă față de propria persoană, este preocupat să se exprime într-un mod îngrijit și, ținând cont de cititor sau de auditor, trebuie să știe că este bine să evite, de pildă, ridicolul formulei ***vous n'êtes pas sans ignorer***, și că este recomandabil să fie prudent în folosirea lui ***soi-disant, malgré que, après que***, la fel a lui ***celui prévu***, a lui ***il y va de / il en va de***. ***Où*** și ***dont***, combinate cu ***y, en, là*** sau cu un pronume posesiv, sunt adesea cauzele unor greșeli. Modul pe care trebuie să-l întrebuițăm într-o subordonată care depinde de verbul ***croire*** poate să reprezinte o problemă. Cum să evităm orice risc de ambiguitate când folosim locuțiunile ***rien moins que, rien de moins que***? Când întrebuițăm ***ne*** expletiv? Cum e mai bine să terminăm o scrisoare, prin ***En attendant une confirmation de votre part, veuillez agréer...*** sau prin ***En attendant une confirmation de votre part, je vous pris d'agréer...***?

Răspunsuri adaptate pentru multiple situații

Răspunsurile propuse aici pentru acest gen de întrebări sunt date nu ca o aplicare a dogmelor gramaticale, ci ca o raportare la utilizarea actuală în diversitatea ei. Așadar, este oare util să ne amintim că nu ne exprimăm la fel în diferitele împrejurări în care ne aflăm? Dacă o familiaritate deplasată poate să discrediteze pe cineva, o expresie mult prea căutată, până la afectare, poate la fel de bine să-l ridiculizeze, cu excepția cazului în care se urmărește un efect comic. Totul este

o problemă de discernământ și de stăpânire, și „corecta întrebuintare” astfel înțeleasă este aceea care se potrivește cu situația comunicării și cu intenția persoanei care se exprimă.

Cum vă ajută acest ghid?

■ Când aceeași idee poate fi exprimată cu ajutorul mai multor forme gramaticale, aceste forme sunt semnalate aici și caracterizate în raport cu o anumită situație: folosirea unui limbaj **curent**, sau **familiar**, ori **elevat**, **literar** sau chiar **arhaic**. Folosirea unui limbaj **controlat** se definește în opoziție cu unul **relaxat**, numit în mod obișnuit **popular** sau chiar **familiar**, care este incompatibil cu caracterul îngrijit pe care îl găsim în cele mai multe texte scrise sau în unele intervenții orale.

■ Unele abateri pot să apară în mod spontan pentru orice normă lingvistică, dar pentru a fi recunoscute de străini, ele sunt marcate cu un asterisc; de exemplu: **Ne t'inquiète pas de comment ça ce passera* sau **Ce projet ressemble et diffère tout à la fois du précédant* sunt fraze care trebuie evitate. (Vezi **INTERROGATION**, 6 și **COORDINATION**, 4).

■ Pentru majoritatea expresiilor semnalate ca literare, sau arhaice, sau familiare etc., ori prezentate ca aberante în raport cu întrebuintarea gramaticală obișnuită, în folosirea curentă sau controlată sunt propuse echivalențe; cartea are în acest caz rolul unui „dicționar de sinonime sintactice” (sau chiar lexicale). Dacă e adevărat că nicio clasificare riguroasă a diverselor moduri de exprimare nu poate fi stabilită, o îndelungată practică a folosirii dicționarelor și o bună familiarizare cu importanțele lucrări gramaticale de referință pot să faciliteze o evaluare rezonabilă a registrelor (numite și „niveluri ale limbajului”), corespunzătoare diferitelor situații de comunicare.

■ Câteva articole cu caracter general, precum *sujet, compléments* etc., vizează mai puțin rezolvarea acestor dificultăți, sau nu atrag atenția în privința unor pași greșiți, cât, mai curând, te fac să-ți amintești noțiunile de bază, care să-ți trezească momente de gândire adesea utile sau să-ți prezinte o succintă vedere panoramică.

■ Alte articole generale, precum *cause, comparaison, concession* etc., oferă un întreg evantai de mijloace de expresie ale aceleiași idei, adică sinonime, în sens larg.

Asemenea unui ghid turistic și unui îndrumător care descrie locurile în ordine alfabetică, dar uneori și în cadrul unei regiuni sau al unui itinerar, acest ghid gramatical își propune să ajute, integrând adeseori observațiile referitoare la unele fapte particulare în contexte mai largi. Această dispunere explică abundența trimitărilor atât la repertoriul alfabetic al „intrărilor”, cât și în anumite locuri din interiorul articolelor.

René Lagane

NOTA EDIȚIEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ:

Lucrarea originală este concepută cu ordonarea alfabetică a cuvintelor-titlu. Atunci când articolele se referă la utilizarea cuvintelor în diverse contexte, acestea nu sunt traduse în titlu, ci în cadrul contextelor respective. În cazurile cuvintelor-titlu ce reprezintă noțiuni gramaticale – de exemplu *Nom* (substantiv) –, acestea nu vor fi întâlnite ca atare în cuprinsul articolului și de aceea sunt traduse în titlu.

Indexul de la sfârșitul cărții permite căutarea noțiunilor gramaticale și în ordinea alfabetică din limba română – în cazul de mai sus: „substantiv”.

A

À (prepoziție)

Întrebuințările prepoziției **à** sunt extrem de diverse.

① À / de (posesie, apartenență)

Construcția *le fils à la concierge* (băiatul portăresei) reprezintă o utilizare foarte familiară sau populară; în folosirea controlată, se spune *le fils de la concierge*. Cu un pronume personal, se spune în mod curent *C'est un cousin à moi* (= este unul dintre verii mei).

Când spunem *C'est une idée de lui*, subliniem faptul că persoana despre care este vorba este autorul ideii, pe când atunci când spunem *C'est une idée à lui* înseamnă numai „este una dintre ideile lui”.

② À / en (mijloc de deplasare). Spunem *aller à pied, à cheval*, dar *en voiture, en bateau*. Întrebuințarea lui **en** tinde să se generalizeze: se spune în mod curent *en vélo, à* (sau *en*) *bicyclette, en* (sau *à*) *moto, à skis* (de preferință cu *en*), *en patins à roulettes, en planche à voile*.

Uneori se consideră că **en** ar implica prezența în interiorul unui vehicul (= *dans*), dar, la fel ca în latină de unde provine, **en** poate fi echivalat și cu **sur** sau **à**: *Jésus est mort en croix* (= pe cruce). *Il est classé en tête de liste* (= în capul, în fruntea, la începutul).

③ **À + infin. / à ce que / que.** Numeroase verbe pot fi urmate de **à** și de un infinitiv având același subiect cu subiectul sau complementul lor de obiect:

Je parviens à comprendre. (Ajung să înțeleg.) *Je l'aide à comprendre.* (Îl ajut să înțeleagă.) (Vezi **INFINITIF II**, 2.)

■ Când nu există această identitate a subiectelor (sau între subiectul infinitivului și complementul direct al verbului) aceste verbe sunt adesea urmate de o subordonată la subjonctiv, introdusă prin **à ce que**:

Il faut parvenir à ce que chacun comprenne. (Trebuie să ajungem ca fiecare să înțeleagă.) *Ces explications aident à ce que tout soit clair.* (Aceste explicații ajută ca totul să fie clar.)

Aceste construcții se aplică în special următoarelor verbe:

aboutir, s'accoutumer, aider, s'appliquer, arriver, s'attacher, chercher, concourir, condescendre, conduire, contribuer, se décider, s'employer, s'exposer, gagner, s'habituer, s'intéresser, mener, parvenir, pourvoir, se refuser, renoncer, se résigner, se résoudre, réussir, revenir, tendre, tenir, travailler, veiller, viser, voir.

■ Verbele sau locuțiunile *aimer, s'attendre, consentir, demander, faire attention, prendre garde* pot fi urmate fie de **à ce que** + subj., fie doar de **que**.

④ **À / avec**, vezi **AVEC**, 1.

ABOUTIR À + infin. / **À CE QUE** + subj. → **À**, 3.

ABSOLU, ABSOLUMENT (absolut)

① Se spune că avem de-a face cu o **întrebuințare absolută** a unui cuvânt (sau că acest cuvânt este întrebuințat **în mod absolut**) atunci când acest cuvânt este întrebuințat într-o frază fără complementul pe care ne-am aștepta să-l întâlnim. Este cazul, de exemplu, al unui verb tranzitiv întrebuințat fără complement de obiect (vezi **VERBE**, 1) sau al unei prepoziții întrebuințate cu valoare de adverb (vezi **PRÉPOSITION**, 2).

② Participiul absolut, vezi PARTICIPE, IV.

ACCORD (acord)

■ Acordul verbului.

I. Verb cu subiect unic

Ca regulă generală, **verbul se acordă cu subiectul** în persoană, în număr și, eventual (în cazul participiului), în gen.

① **Substantiv colectiv subiect** (ex. *une foule de* etc.), vezi **COLLECTIF**. Vezi și **(LA) PLUPART**.

② **Assez de, beaucoup de, trop de** etc.

Când aceste expresii determină un subiect exprimat printr-un substantiv la plural, **verbul se acordă cu acest substantiv plural**.

Trop de questions sont restées sans réponse. (Prea multe întrebări au rămas fără răspuns.) (Vezi **BEAUCOUP**, 2.)

③ Când **subiectul** este *il* (impersonal), *ce, qui*, vezi **IMPERSONNEL; CE**, II, 3; **ÊTRE**, I, 4, 5; **SI**, I, 4; **QUI**, 2, 3, 4, 5.

II. Verb având mai multe subiecte

① **Mai multe substantive desemnând aceeași ființă sau același lucru.** În acest caz, verbul este la **singular**.

L'inventeur et le promoteur de ce procédé était un artisan. (Inventatorul și promotorul acestui procedeu era un meșteșugar.)

② **Substantive cvasi sinonime.** Verbul este adesea la **singular**:

Sa crédulité et sa naïveté est incroyable (sau *sont incroyables*). (Credulitatea și naivitatea ei este de necrezut [sau sunt de necrezut].)

③ **Cuvinte care formează un ansamblu (un tot).** Verbul este în mod obișnuit la **singular**.